

IN MEMORIAM

DR. ZACHAR JÓZSEF NY. EZREDES (1943–2009)

*„Minden elmúlik, ami földi,
Minden az ég alatt,
S a megmaradt úrt ami betölti
Csupán a lélek az.”*

Tisztelt Gyászoló Család, Rokonok, Barátok, Pályatársak! Hölgyeim és Uraim!

Nem mindennapi embert, kitűnő katonát kísérvük ma utolsó útjára, akit elragadott körünkből a kegyetlen elmúlás. Fájó szívvel veszünk búcsút az 1943. október 27-én Budapesten született Zachar József ezredestől, a szerető családfőtől, a szolgálatkész kollégától, kiváló tanártól, történésztől, baráttól. Igen, baráttól, hiszen néhányan azon szerencsések között tudhatják magukat, akik barátként is tisztelheték Öt.

Tisztelt Ezredes Úr! Kedves József!

Ismertem egy kiváló műveltségű, végtelenül barátságos embert. A katonai főiskolán tanított idegen nyelvet és Tőle a tudást mindig szívesen vettük. Szuggesztív volt, egyéniségével és jóindulatával nem csupán tanított, hanem nevelt is, és amit kevés tanárról mondhattunk el, igazán szerettük. Kemény követelménytámasztása, sajátos humora, katonás pontossága már akkor, 18 éves koromban megragadott. Aztán évtizedekre eltűnt a látókörömből, majd, meglepetésemre, egy osztrák ellenőrző körútunk során, Rázsó és Vargyai professzor társaságában, Bécsben találkozhattunk. Bécs, a kultúra, a lehetőségek és a zene fővárosa, a csodálatos követségi épület, valamint a találkozás Zachar Józseffel mélyen megragadott. Rögtön megállapíthattam: a legjobb helyen van, hiszen kiváló német tudása, magas intelligenciája nem csak kutatói, hanem diplomáciai küldetést is jelent. Több mint másfél órán keresztül beszélgettünk, és eközben sajátos stílusával az információk tömegét adta át a Burgról, a császári és királyi udvarról – mindenről, ami Bécsben történelmi érték.

Megtudtam, ha visszatér Budapestre, komoly lehetőségek várják – amit én is így gondoltam –, hiszen aki a magyar történelmet és a tudományt ennyire szereti, mindenképpen sokra hivatott. És sokra is vitte. A kiváló katonatiszt, a Magyar Tudományos Akadémia doktora élete és munkássága sokak előtt példaként. Írásai, virtuóz történelmi gondolkodása kincset jelent, sok kutatót és egyetemi

hallgatót a mai napig lenyűgöz. Ha néhány keresetlen szóval végigszáguldok életrajzán, talán kirajzolódik egy tudós élete, eredményei és munkássága, egyenes és szilárd, törekvő jelleme.

Zachar József nyugállományú honvéd ezredes az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán történelem–német nyelv és irodalom szakos középiskolai tanári oklevéllel fejezte be felsőfokú tanulmányait. Életútja során számos elismerést szerzett a hazai és nemzetközi tudományos életben egyaránt.

Újkori egyetemes történeti, valamint magyar politika- és hadtörténeti kutató munkássága középpontjában az 1648–1918 közti időszak korábban kevésbé feltárt alapkérdései álltak. Szakmai pályafutásának jelentős állomása volt 1974-ben történt kinevezése hadtörténelem-főtanárrá a szentendrei Kossuth Lajos Katonai Főiskolán. Egy év múlva a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum állományában már tudományos munkatárs és kutató történész. 1981-ben tudományos főmunkatárs, később a Hadtörténelmi Osztály megbízott vezetőjeként, 1984–1986 között a Hadtörténelmi Közlemények főszerkesztőjeként is tevékenykedett.

1986 és 1995 között kilenc évet töltött a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum Bécsi Kirendeltségén, az Osztrák Hadilevéltár mellett működő Állandó Magyar Levéltári Kirendeltségen előbb kutatói, majd vezetői beosztást látott el. Hazatérése után, ezredessé történt előléptetésével egyidejűleg, a Hadtörténelmi Intézet és Múzeum főigazgatójának szaktanácsadó-jává és tudományos helyettesévé nevezték ki; 1998-tól a főigazgató tudományos helyetteseként tevékenykedett.

A tudományos életben folyamatosan jelen lévő Zachar József számos tudományos társaságnak volt alapítója és tagja, többek között a Magyar-Osztrák és a Magyar-Francia Történész Vegyesbizottságnak és a Magyar Történészek Világszövetségének, megalapozva ezzel nemzetközi hírnevét. Kimagasló kutatási eredményeit négy disszertáción és egy habilitációs tézisegyüttesen felül több mint száz kötetben és tanulmányban publikálta.

Mindemellett a Magyar Hadtudományi Társaság hadtörténelem- és a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság rendvédelem-történeti szakértője, s 1983-tól folyamatosan a Hadtörténelmi Közlemények szerkesztő bizottságának tagja is volt.

Kutatói, publikációs és tudományos szervező munkássága mellett kezdettől fogva részt vállalt a felsőoktatásban is, a Eszterházy Károly Főiskola Történelemtudományi Intézetében a Modernkori Magyar Történelmi Tanszéken oktatott. Közreműködött többek között a méltán ismert tízkötetes „Magyarország története” és a kétkötetes „Magyarország hadtörténete” című alampüvek vonatkozó fejezeteinek szakmai áttekintésében.

„Verba volant, scripta manent. – A szó elszáll, az írás megmarad.” E mondat szellemében joggal bízhatunk abban, hogy Zachar József monográfiái, tanulmányai, cikkei, publikációi és egész szakmai életpályája sokaknak nyújt segítséget az ismeretszerzésben, tanulásban és a történettudomány elmélyült kutatásában.

1999. október 27-én a felső korhatár elérésével szolgálati nyugállományba helyezték.

Élete során huszonnégy egységparancsnoki és magasabb parancsnoki dicséretben részesült, a honvédelmi miniszter pedig a Haza Szolgálatáért Emlékérem arany, a Tiszti Szolgálati Jel II. és I. osztályával, az Osztrák Köztársaság elnöke 1993-ban Tudományos és Művészeti Becsületkereszttel, a Nemzetközi Napóleon Társaság érdemrendjével tüntette ki. 1997-ben Zrínyi Miklós Díjat, 2005-ben Szemere Bertalan Díjat kapott.

Tisztelt Ezredes Úr ! Kedves Barátom !

Betegséged ellenére mindannyian, szeretteid, barátaid, tisztelőid, őszintén hittük, hogy még sokáig közöttünk lehetsz. Bár mindig fegyelmezett katona voltál, most nem kértél engedélyt a távozásra, itt hagytál minket és szívünkbe szorító hiányérzet, mélységes gyász költözött. Tudjuk, az élet elválaszthatatlan velejárója a halál, mégis, amikor bekövetkezik, igen nehéz felfognunk a felfoghatatlant, s beletörődnünk a megváltoztathatatlanba.

Fizikai valódban ugyan távoztál közülünk, de lelkünkben velünk maradsz, nem halványuló emléked mindvégig szívünkben él. A földi létben maradt bajtársaid és családod nevében kívánom Neked, lelj új barátokra a Hadak Útjára költözött katonák lelkének bajtársi közösségében.

Amikor ezzel az útravalóval búcsúzom Tőled, s közben hallom a lélekharang kondulását, John Donne szavai idéződnek fel bennem:

„Senki sem különálló sziget; minden ember a kontinens része, a szárazföld egy darabja; ha egy göröngyöt mos el a tenger, Európa lesz kevesebb, éppúgy, mintha egy hegyfokot mosna el, vagy barátaid házát, vagy a te birtokod; minden halállal én leszek kevesebb, mert egy vagyok az emberiséggel; ezért hát sose kérdezd, kiért szól a harang: érted szól.”

– Érted szól kedves Zachar József Ezredes Úr!

Kedves József !

Nagyon sokat dolgoztál panaszmentesen, mindig mosolyogva, s mindeközben ott volt családod, akiket nagyon szerettél, akiket soha sem hanyagoltál el, mindig nagy szeretettel beszéltél rólok és büszkén mutattad a fényképeket és számoltál be gyermekeid eredményeiről.

Szeretteid e legbelső köréből most fájó szívvel búcsút vesz Tőled szerető feleséged Éva, akivel 36 évig szeretetben, jóban-rosszban együtt voltatok, és gyermekeid, Péter és Viktor, akiket mindig ragaszkodóan, szeretettel segítettél.

Búcsúznak Tőled mi is, pályatársaid, kollégáid.

Tisztelt Gyászoló!

Racionalizált korunk sajátos és sajnálatos vonása, hogy létünk jelképpé és történelemmé zsugorodik, miközben a tényleges élettel alig találkozhatunk. Tudásunk gyarapodásával aztán rádöbbenünk, hogy földi pályafutásunk során két életet élünk: egy valóságosat és egy eszményit. S e kettségben rejlik az erkölcsi jóság, minden nemes érzület és az etikai rend alapja. Valóságos életünk oly zaklatott, rohanó, s olyannyira tele van feszültséggel és félelemmel, hogy az eszményi élet példájával csak az emlékezés és az azzal együtt járó önvizsgálat kivételes pillanataiban szembeülhetünk.

Minden embernek önmaga életéből kell művet alkotnia, és e műnek nyitva kell állnia, hogy aki be akar oda lépni, azt befogadja. Zachar József életműve kiváló példáját adja az odaadó családfőnek, a kitűnő katonának, s követendő utat mutat azoknak a fiataloknak, akik a göröngyös, hivatásos tiszt életpályán a nyomdokaiba lépnek – Remenyik Sándor soraival: „Egy lángot adok, ápolod, add tovább!”

Mindannyian, akik ma Zachar József nyugállományú ezredes búcsúztatására egybegyűltünk, igazolhatjuk: Ő valóban életművet alkotott. Fájdalmas, hogy épp egy ilyen kitűnő tiszt, katona, családapa távozott körünkből, ám éppen távozása készítet minket a leginkább arra, hogy példája valóban szemünk előtt lebegjen, hivatali és a magánéletünkben egyaránt.

A most megkonduló lélekharang Őt szólítja, a mécsesek lángja az Ő lelkéhez viszi az emlékezés világosságát, a pompázó virágok illata az Ő új otthonába száll.

Kedves Ezredes Úr, Kedves József !

Köszönjük földi léted és üzenjük: a család, és mi, katonák, tovább visszük a lángot, hiszen, Arany Jánost idézve:

„Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt,
Hanem lerádván, mi benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul.”

Nyugodj békében.

Holló József